

Silâhdâr-zâde
Mehmed Emîn

TEZKİRE-İ SİLÂHDÂR-ZÂDE

Eleştirel Basım

HAZIRLAYAN: FURKAN ÖZTÜRK

Silâhdâr-zâde
Mehmed Emîn

TEZKİRE-İ SİLÂHDÂR-ZÂDE

Eleştirel Basım

HAZIRLAYAN: FURKAN ÖZTÜRK

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

Silâhdâr-zâde
Mehmed Emîn

TEZKİRE-İ SİLÂHDÂR-ZÂDE

Eleştirel Basım

“dün”den öğrendiklerimizle
“bugün”de yaşamak
“yarın”larımızı aydınlatır.

© DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI, 2015

DBY: 18

Edebiyat: 2

ISBN: 978-605-4635-13-9

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:

İstanbul, Ekim 2015

Yazar:

Silâhdâr-zâde Mehmed Emin

Hazırlayan:

Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Editör:

Eren Yalçın

Sayfa Düzeni:

DBY Ajans

Kapak Tasarımı:

Sercan Arslan

Baskı/Cilt:

Ofis Yayın Matbaacılık,

Güven Sanayi Sitesi, B Blok

No: 386 Tel: +90 212 576 47 15

Topkapı/İstanbul

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Silâhdâr-zâde Mehmed Emin, Tezkire-i Silâhdâr-zâde

Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Furkan Öztürk

ISBN: 978-605-4635-13-9 Ebat: 12,0 x 19,5 cm XXVIII+275=303 s.

1. Edebiyat 2. Türk Edebiyatı 3. Biyografi 4. Silâhdâr-zâde Mehmed Emin

5. Şairler Tezkiresi

FURKAN ÖZTÜRK (1975). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Yüksek lisansını aynı üniversitede yaptı. Celal Bayar Üniversitesi ve DTCF (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi)'de araştırma görevlisi olarak çalıştı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda *Bâkî Dîvânı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)* konulu teziyle doktorasını tamamladı. *Bâkî, Dîvân; Ebüzziyâ Tefîk, Nümûne-i Edebiyyât-ı Osmâniyye* adlı kitaplarının yanı sıra pek çok makalesi yayımlanan Furkan Öztürk Akdeniz Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışıyor.

İçindekiler

Sunuş	xi
Tezkire-i Silâhdâr-zâde'nin Nüshaları.....	xix
Tezkire-i Silâhdâr-zâde Nüshalarında Şairlerin Bulunduğu Varak Numaraları.....	xxi
Açıklamalar	xxvii
Çeviriyazı Alfabeti	xxix
Kaynakça	xxxı

TEZKİRE-İ SİLÂHDÂR-ZÂDE

Erîb Ahmed Efendi.....	3
Elif Ahmed Dede.....	4
Es'ad Beg.....	6
Eşref.....	7
İhyâ.....	8
Emîn.....	8
İhyâ Seyyid Yahyâ Efendi.....	9
Emîn Mehmed Efendi.....	11
İhsân.....	12
Emîn Mehmed Efendi.....	14
Erşed 'Abdü'l-Hamîd Efendi.....	16

Âsaf Mehmed Pâşâ.....	17
Es'ad Seyyid Mehmed Efendi.....	18
Enîs Efendi.....	26
Behcet es-Seyyid 'Alî Efendi.....	27
Başîrî Halîl Efendi.....	29
Behcet Muştafâ Efendi.....	31
Burhân Mehmed Reşid Efendi.....	35
Pertev Efendi.....	37
Tevfîk Seyyid Yahyâ Efendi.....	38
Tevfîk Muştafâ Ağa.....	45
Şervet 'Osmân Efendi.....	46
Celâlî Seyyid Celâl Efendi.....	53
Hâkim Seyyid Mehmed Efendi.....	54
Hasîb Beg.....	56
Hayâtî Seyyid İbrâhîm Efendi.....	59
Hamîd Mehmed Efendi.....	60
Halîmî Pâşâ.....	61
Hanîf İbrâhîm Efendi.....	62
Hâmî Ahmed Efendi.....	64
Hâzık Seyyid Mehmed Efendi.....	75
Hıfzî Mehmed Efendi.....	76
Hayâlî Hamîd Efendi.....	77
Dâniş Süleymân Efendi.....	78
Zihnî Efendi.....	79
Zihnî Efendi (Devriye Monlâsı).....	81
Zihnî (Hüdâverdi).....	82
Zihnî Seyyid Mehmed Saîd Efendi.....	83
Zekâ'î Muştafâ Efendi.....	85
Râmiz Ahmed Beg.....	86
Râsih Muştafâ Efendi.....	87

Rüşdî ‘Alî Efendi.....	88
Râmiz Seyyid Mehmed Efendi.....	89
Râsim Feyzullâh Efendi.....	91
Rahmî ‘Abdu’r-Rahîm Efendi.....	93
Re’fet ‘Abdu’r-Rahmân Efendi.....	95
Râsih Seyyid Mehmed Sa’îd Efendi.....	97
Resmî Ahmed Efendi.....	98
Remzî Ahmed Efendi.....	99
Refî Efendi.....	99
Resmî Ahmed Efendi.....	100
Re’fet Mehmed Efendi.....	101
Resîm Hüseyin Efendi.....	102
Refî‘ Mehmed Efendi.....	104
Râkım Mehmed Pâşâ.....	112
Râsih Efendi (Rumeli Hisarı Ağası).....	114
Re’fet Ahmed Beg.....	115
Reşîd Muştafâ Efendi.....	116
Râ’if İsmâ’îl Pâşâ.....	118
Zîver Ahmed Efendi.....	121
Şâhib Efendi.....	121
Şa’dü’l-Dîn Süleymân Efendi.....	122
Seyyid Mehmed Efendi.....	123
Sa’îd Mehmed Efendi.....	125
Selîm Mehmed Nakî Efendi.....	126
Sâlik Efendi.....	128
Şevkî Seyyid Mehmed Efendi.....	131
Şefkat ‘Alî Efendi.....	132
Şeyhî Efendi.....	133
Şermî Mehmed Emîn Efendi.....	135
Şâkir Ahmed Beg.....	136

Şükrî Efendi.....	137
Siddîk Yahyâ Efendi.....	144
Şabiḥ Ahmed Efendi.....	144
Şâdik Mehmed Efendi.....	146
Şalâhî ‘Abdî Efendi.....	147
Şafder Efendi.....	148
Žiyâyî İsmâ’îl Beg.....	149
Ťâhir Efendi.....	150
Ťıflî Ahmed Efendi.....	151
Ťıflî Efendi.....	152
Zâhir Seyyid Ahmed Efendi.....	153
‘Âkif Efendi.....	154
‘Âbid Feyzullâh Efendi.....	154
‘Aṭâ Efendi.....	156
‘Abdî Efendi.....	157
‘Ârif Süleymân Beg.....	159
‘Azmî Süleymân Efendi.....	165
‘Ârif Efendi.....	167
‘Âkif Luṭfullâh Efendi.....	169
Ġâlib Es’ad Efendi.....	179
Feyzullâh Efendi.....	188
Fâzıl Efendi.....	189
Fehîm Mehmed Efendi.....	189
Feyzî Feyzullâh Efendi.....	190
Feyzî Feyzullâh Efendi.....	192
Ferrî Mehmed Efendi.....	194
Kâ’îl Muştafâ Efendi.....	196
Kânî Ebû Bekr Efendi.....	200
La’î Ahmed Efendi.....	203
Luṭfî Süleymân Efendi.....	204
Lebîb Efendi.....	206

Sunuş

Şair tezkireleri İslam ve Osmanlı biyografya geleneği içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Günümüze değin Türkçe şair biyografileri üzerine oldukça verimli ve değerli çalışmalar yapılmış, eleştirel edisyonlar yayımlanmış ve bu metinlerden yola çıkılarak nitelikli çalışmalar yapılagelmiştir. Türk Edebiyatının ilk tezkiresi Ali Şir Nevâî'nin *Mecâlisü'n-Nefâis* (1491) ve Anadolu sahasının ilk tezkiresi Sehî Bey'in *Heşt Behişt* (1538) adlı tezkirelerinden başlayarak on dokuzuncu yüzyılda Fatin'in *Hâtimetü'l-Eş'âr*'ına (1853) değin Osmanlı edebiyatında yaklaşık otuz şair tezkiresi yazılmıştır.¹ Şair tezkireleri uzun asırların getirdiği birikim ve

¹ Şair tezkirelerine Osmanlı edebiyatı ve kültürü içindeki işlevleri açısından bakıp onları topluca değerlendiren yazılar ve eserler için bkz. Haluk İpekten, *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuarâ Tezkireleri*, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay., Erzurum 1986; Agâh Sırrı Levend, "Şairler Tezkiresi", *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK, Ankara 1998, s. 251-352; M. İsen, F. Kılıç, İ. H. Aksoyak, A. Eydu- ran, *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yay., Ankara 2002; aynı yayının genişletilmiş ikinci baskısı için bkz. F. Kılıç, İ. H. Aksoyak, A. Eydu- ran, Mustafa Durmuş, *Şair Tezkireleri*, ed. M. İsen, Grafiker Yay., Ankara 2009; Mustafa İsen, "Anadolu Sahası Türk Tezkireciliğinde Şekli Gelişim", *Ötelerden Bir Ses, Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üze- rine Makaleler*, Akçağ Yay. Ankara 1997, s. 37-46; James Steward-Ro- binson, "Osmanlı Şair Biyografileri", *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Me- tinler*, haz. Mehmet Kalpaklı, YKY, İstanbul 1999, s. 134-145.

Mehmed Efendi	207
Münîb Seyyid Mehmed Efendi.....	208
Muhtâş Muştafâ Efendi.....	209
Mekkî Mehmed Efendi.....	211
Nâ'îl 'Abdû'r-Raḥîm Efendi.....	211
Niyâzî Seyyid Ahmed Efendi.....	212
Nedîm İbrâhîm Efendi	214
Neş'et Süleymân Ağa.....	215
Nesîb Efendi.....	217
Nâşid İbrâhîm Bey.....	218
Nihâlî Mehmed Efendi.....	231
Nüzhet 'Ömer Efendi	244
Nâfîz Efendi	246
Ni'met Efendi.....	247
Nürî Efendi.....	249
Nuşret Efendi	250
Vehbî Efendi (Sünbülzâde).....	251
Vehbî Efendi (Ürgüplü İsâzâde) (Rumeli Hisarı Ağası)	252
Vârid Efendi.....	253
Hâtif Seyyid Çelebi Efendi.....	253
Dizin	257
Kişî Adları Dizini.....	257
Yer Adları Dizini.....	262

devir ruhuna uygun olarak farklı biçimlerde var olmuşlardır. On altıncı yüzyılda yetkin örneklerini vermeye başlayan şair tezkireleri oldukça uzun, ayrıntılı biyografik bilgilere yer veren (şairlerin doğum yeri, tarihi, lakabı, öğrenim durumu, mesleği, hocaları; edebi eleştiriler, terim ve literatürler, eserler ve örnekler) eserlerdir.¹ On yedinci yüzyıl tezkireleri, biyografilerin kısalığı ve seçilen şiir örneklerinin nisbeten uzunluğu ile göze çarparlar. Bunun temel sebebi, tezkirecilerin daha çok kendi çağdaşlarını kaleme alması ve tekrardan kaçınma endişesi olarak belirir.² On sekizinci yüzyılın tezkirelerinde ise bir önceki yüzyıla tepki ve on altıncı yüzyılın yetkin örneklerine özentî nedeniyle biyografik bölümler uzamış, seçilen şiir örnekleri nispeten azalmıştır. Şair biyografilerinin yüzyıllara göre gözlenen söz konusu biçim değişikliklerinin dışında on yedinci yüzyılda Türk edebiyatında ilk olarak antolojik şair tezkireleri ile karşılaşılır.

Kafzâde Fâizî'nin telif ettiği *Zübdetü'l-Eş'âr*'ı (1621)³ Türk edebiyatında antolojik şair tezkirelerinin öncüsü olma özelliğini

¹ Türk şair tezkireleri, yazılış biçimleri açısından yaygın olarak iki başlıkta incelenmektedir: a. Biyografik şair tezkireleri b. Antolojik şair tezkireleri. Türk edebiyatında çoğu tezkire, biyografik şair tezkireleri bölümünde yer almaktadır. Bu tür eserlerde şiir örnekleri ile birlikte şairin yaşamı, sanatı, çevresi ve eğitimi üzerine de odaklanılır. Antolojik şair tezkirelerinde ise kısaca yazılan biyografiler şiir örneklerine göre oldukça arka planda kalmaktadır. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Filiz Kılıç, "Edebiyat Tarihimizin Vazgeçilmez Kaynakları: Şair Tezkireleri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. 5, S. 10, 2007, s. 551-552.

² On yedinci yüzyıl tezkireleri ve ayırt edici yapı özelliklerine ilişkin geniş bilgi için bkz. Filiz Kılıç, *XVII. YY. Tezkirelerinde Şair ve Şiir Üzerine Değerlendirmeler*, Akçağ Yay., Ankara 1998.

³ Bekir Kayabaşı, *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-Eş'ârı*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya 1996.

taşır. Kafzâde Fâizî'nin söz konusu tezkiresini yine aynı yüzyılda Yümnî'nin *Tezkire-i Şuarâ*'sı (1662)¹ ve Seyrekzâde Âsım'ın *Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*'ı (1675)² takip eder. On sekizinci yüzyılda İsmail Belîğ'in *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*'ı (1727)³ ve çalışma konumuz olan Silâhdâr-zâde Mehmed Emîn'in *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*'si (1790), antolojik tezkirelerin bu yüzyıldaki iki örneğidir. Antolojik tezkire geleneği, on dokuzuncu yüzyılda Şefkat'ın *Tezkire-i Şuarâ*'sı (1814)⁴ ile sona ermiş ve başka takipçi bulamamıştır.

Antoloji tipi tezkirelere ilişkin kapsamlı ve ayrıntılı ilk makaleyi Mustafa İsen yazmıştır.⁵ İsen'e göre *Zübdetü'l-Eş'âr* ile başlayan antolojik şair tezkireleri içinde biyografiye en az yer verip en çok örnek gösteren şair tezkiresi Âsım'ın *Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*'ı, bu türün en geniş ve mükemmel örneği ise İsmail Belîğ'in *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*'ıdır.⁶

Türk şair tezkirelerinde biçimde görülmeye başlayan değişiklikler içeriği de etkilemiş, on yedinci yüzyıldan itibaren çok kısa

¹ Mehmed Sâlih Yümnî, *Tezkire-i Şuarâ-i Yümnî*, haz. Sadık Erdem, TTK Yay., Ankara 2013.

² Ali Osman Çoşkun, *Seyrekzâde Mehmed Âsım, Hayatı, Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr Adlı Eseri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1985.

³ İsmail Belîğ, *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*, haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1999.

⁴ Şefkat, *Tezkire-i Şuarâ*, haz. Filiz Kılıç, Bizim Büro Yay., Ankara 2005.

⁵ Mustafa İsen, "Türk Tezkireciliğinde Antoloji Tipi Örnekler", *Ötelerden Bir Ses, Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Akçağ Yay, Ankara 1997, s. 47-54. Ayrıca bkz. Şefkat, *Tezkire-i Şuarâ*, haz. Filiz Kılıç, Bizim Büro Yay., Ankara 2005, s. XV-XIX.

⁶ Mustafa İsen, *age*, s. 50-52.

olmakla birlikte biyografiye de yer veren antolojik yapıda tezkireler ortaya çıkmaya başlamıştır. Söz konusu makalesinde Mustafa İsen bu konuyu şöyle açıklamaktadır:

“Bu tarz tezkire örnekleri, gelenek içinde biyografiden çok şiiri ön plana çıkarmış ve verilen örnek şiir sayı ve miktarını büyük oranda arttırmıştır. Ama bu yapılırken şiir değerlendirmeleri bütünüyle gündemden çekilmiştir. Klasik tezkire yazarları, şâirin hayat hikayesini verdikten sonra genellikle eserlerinden de söz ederler; bu arada şiirine yönelik olumlu ya da olumsuz eleştirilerde bulunurlardı. Oysa yukarıda adları sıralanan antoloji tipi tezkire yazarlarının hiç bir bu mânâda bilgi vermezler. Klasik tezkirelerde şiire yönelik değerlendirmeler; örnek verme işlemi sırasında da yapılır... Oysa antoloji tipi tezkirelerde böyle eleştirilere hiç rastlanmaz. Bunlar çağdaş antolojilerde olduğu gibi kısaca şâiri tanıtop okuyucuyu şiirle başbaşa bırakmak amacıyla hazırlanmış örneklerdir.”¹

Silâhdârzâde Tezkiresi’nden yararlanarak antolojik içerikte tezkire geleneğini sürdüren Şefkat olmuştur.² Antolojik tezkirelerde ya hiç yer almayan ya da oldukça kısa tutulan mukaddime, *Şefkat Tezkiresi*’nde oldukça önemli bir yer tutar. *Zeyl-i Zübdetü’l-Eş’âr* (Asım), *Tezkire-i Şuarâ* (Yümni) ve *Nuhbetü’l-Âsâr* (İsmail Belîğ)’da mukaddimeler çok az yer tutmakta, *Zübdetü’l-Eş’âr* ve *Silâhdârzâde Tezkiresi*’nde ise mukaddime bulunmamaktadır. Öte yandan Filiz Kılıç, hazırlamış olduğu *Şefkat Tezkiresi*’nde yer alan

¹ Mustafa İsen, *age*, s. 53-54.

² Bağdatlı Abdülfettah Şefkat ve Enderunlu İbrahim Nâşid’in biyografileri ve tezkire geleneği içindeki yerlerine ilişkin geniş bilgi için bkz. Şefkat, *age*, haz. Filiz Kılıç, s. XX-XXX.

şairleri, *Silâhdâr Tezkiresi*’ndeki şairlerle karşılaştırmıştır.¹ Şefkat Tezkiresi’nin şairleri Silâhdâr Tezkiresi ile hemen hemen aynıdır. Kısa biyografilerde ve şiir örneklerindeki benzerlik, Silâhdârzâde Mehmed Emîn’in de Şefkat gibi Nâşid’in *Müntehabât-ı Eş’âr*’ından yararlandığını akla getirmektedir.²

Karşılaştırıldığında Şefkat ve Silâhdârzâde’nin tezkireleri oldukça birbirine benzemektedir. Aşağıda verilen iki madde bu benzerliği örneklemek için karşılıklı olarak okuyucuya sunulmuştur. Şefkat’in özellikle biyografilerde Silâhdârzâde’ye göre nispeten biraz daha ek bilgiler verdiği gözlenmektedir:

¹ Filiz Kılıç, bu karşılaştırma sonucu *Silâhdâr-zâde Tezkiresi*’nde kaynakların belirttiği gibi yüz yirmi yedi şairin değil yüz yirmi üç şairin yer aldığı bilgisini verir. Ayrıca *Silâhdâr-zâde Tezkiresi*’nde yer almayan altı şairin *Şefkat Tezkiresi*’nde, Şefkat’te bulunmayan iki şairin ise Silâhdârzâde’de olduğu bilgisini aktarır. Bkz. Şefkat, *age*, s. LIII. Ancak iki nüshadan hareketle hazırlamış olduğumuz *Silâhdâr Tezkiresi*’nin eleştirel edisyonunda, toplam yüz yirmi yedi şair olduğu görülmüştür.

² *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*’nin metin bölümünde Nâşid’in biyografisi diğer biyografilere nazaran oldukça geniş verilmiştir. Bkz. s. 244. Ayrıca Filiz Kılıç, *Şefkat Tezkiresi*’nin incelemesinde Nâşid’e ilişkin şu bilgileri aktarır. Asıl adı İbrahim olan Nâşid Topal Osman Paşazâde Ahmet Râtib Paşanın oğlu olup 1749’da Mora’da doğmuştur. Enderun’da şair ve hattat olarak yetiştirilmiş, III. Mustafa ve I. Abdülhamid’in mabeynciliğinde bulunmuş, silahşörlük ve kayıkçıbaşılık rütbeleriyle saray hizmetinden uzaklaştırılmış, mir-i miranlıkla Yenişehir sancakbeyliğine getirilmiştir. III. Selim Nâşid Bey’i İstanbul’a getirmiş, I. Abdülhamid’in kızı Emine Sultan’ın kethüdâlığına tayin etmiş ve ona musahib olarak görevlendirmişti. Bu görevinde üç sene sonra 1791’de vefat etmiştir. Geniş bilgi için bkz. Şefkat, *age*, haz. Filiz Kılıç, s. XXVIII-XXIX.

Tezkire-i Silâhdâr-zâde

ERİB AĖMED EFENDİ

Rumili kuẗâtındandır. Murâd Monlâ Efendi merhûmuñ dâ'ire-i 'âliyyelerinde idi. Sene 1194.

Gazel

Mef'ûlü Fâ'ilânü MeĖâ'îlü Fâ'ilün

Şorma ğubâr-ı ĥâtır-ı endühkârımı
Gör cûş-ı fitne-i ĥaĥ-ı ruĥsâr-ı yârımı

Bir bülbül-i ne-dîde ğül-i nâle-ülfetüm
Fark eylemem ĥazân ile vaĥt-ı bahârumı

'Ömri şümâr-ı yek-nigeh-i rüyuñ eyledüm
Şaymam firâkuñ ile geĥen rüzġarımı

Şayd itdi dâm-ı turre-i âhü-yı şîri 'aşĥ
İtdi şikâr bu dil-i âhü-şikârımı

'Ömrinde rüy-i râĥat u ârâm görmesün
Yollarda vaĥf iden nigeh-i inĥizârımı

Seng-i sitemle olsa da şad-pâre dil yine
Âyîne ġbî gösteremem inkisârımı

Bir tatlı dille itmedüñ ey ġonce-fem henüz
Sîr-âb-ı tesliyet dil-i ümmüdvârımı

Naĥş eylerüm derüna ĥayâlün çü küñ-ken
İtmem nigâh-ı fışeye maĥrem nigârımı

Sîr-âb-ı şevĥ olurdı göreydi Eriñ eger
Nâbî Efendi bu ġazel-i âbdârımı

Şefkat Tezkiresi

ERİB AĖMED

Rumili kuẗâtındandır. Murâd Monlâ Efendi merhûmuñ dâ'ire-i 'âliyyelerinde idi. Biñ yüz doĥsan dört senesinde vefât etmişdir. Bu ġazel anlaruñdur. ġazel:

Gazel

Mef'ûlü Fâ'ilânü MeĖâ'îlü Fâ'ilün

Şorma ğubâr-ı ĥâtır-ı endühkârımı
Gör cûş-ı fitne-i ĥaĥ-ı ruĥsâr-ı yârımı

Bir bülbül-i ne-dîde ğül-i nâle-ülfetüm
Fark eylemem ĥazân ile vaĥt-ı bahârumı

'Ömri şümâr-ı yek-nigeh-i rüyuñ eyledüm
Şaymam firâkuñ ile geĥen rüzġarımı

Şayd itdi dâm-ı turre-i âhü-yı şîri 'aşĥ
İtdi şikâr bu dil-i âhü-şikârımı

'Ömrinde rüy-i râĥat u ârâm görmesün
Yollarda vaĥf iden nigeh-i inĥizârımı

Seng-i sitemle olsa da şad-pâre dil yine
Âyîne ġbî gösteremem inkisârımı

Bir tatlı dille itmedüñ ey ġonce-fem henüz
Sîr-âb-ı tesliyet dil-i ümmüdvârımı

Naĥş eylerüm derüna ĥayâlün çü küñ-ken
İtmem nigâh-ı fışeye maĥrem nigârımı

Sîr-âb-ı şevĥ olurdı göreydi Eriñ eger
Nâbî Efendi bu ġazel-i âbdârımı

Tezkire-i Silâhdâr-zâde

ĖALİMİ PÂŞA

Ėalimî Pâşâ ibtidâ ĥ'âġegân-ı Dîvân-ı Hümâyüñdan olup devr-i menâşıb-ı 'âliyye iderek mertebe-i 'âliyye-i defterdâriye şu 'üd ve ba'dehü iki tuġ ile ħurb-ı devletden teb'îd kılındı. Ma'den-i kân-ı şehâ bir zât-ı ma'ârif-pîrâ idi.

Gazel

Mef'ûlü MeĖâ'îlü MeĖâ'îlü Fe'ülün

Geldükde saña ol peri kâşaneyi boş ħo
Şun bâde-i nâbî yire peymâneyi boş ħo

Fikr-i ruĥı itmekde dili vâlih ü ĥayrân
Pend itme şaĥın gel dil-i dîvâneyi boş ħo

Her bir ħadeĥ ardınca birer büse mi virdüñ
Sâķî çekemem tavr-ı kerîmâneyi boş ħo

'Arz eyliyecek büs-ı lebüñ dil-ber-i tañnâz
Bir ĥoşca şarıl tavr-ı zarîfâneyi boş ħo

Bilmem niye mestâneliġüñ var saña n'oldı
Ey pîr-i kühen cünbiş-i tıflâneyi boş ħo

Şayd itdi Ėalimî nice âvâre-i cânı
Gel sen de uçur murġ-ı dili lâneyi boş ħo

Şefkat Tezkiresi

ĖALİMİ PÂŞA

Ėalimî Pâşâ ibtidâ ĥ'âġegân-ı Dîvân-ı Hümâyüñdan olup devr-i menâşıb-ı 'âliyye iderek rütbe-i 'âliyye-i defterdâriye şu 'üd ve ba'dehü iki tuġ ile ħurb-ı devletden teb'îd kılındı. Ma'den-i kân-ı şehâ bir zât-ı ma'ârif-pîrâ idi. Biñ yüz yetmiş üçde İzmîd'de vefât eylemişdir. Bu ġazel-i râ'nâyı dimişdür. Nazm:

Gazel

Mef'ûlü MeĖâ'îlü MeĖâ'îlü Fe'ülün

Geldükde saña ol peri kâşaneyi boş ħo
Şun bâde-i nâbî yire peymâneyi boş ħo

Fikr-i ruĥı itmekde dili vâlih ü ĥayrân
Pend itme şaĥın gel dil-i dîvâneyi boş ħo

Her bir ħadeĥ ardınca birer büse mi virdüñ
Sâķî çekemem tavr-ı kerîmâneyi boş ħo

'Arz eyliyecek büs-ı lebüñ dil-ber-i tañnâz
Bir ĥoşca şarıl tavr-ı zarîfâneyi boş ħo

Bilmem niye mestâneliġüñ var saña n'oldı
Ey pîr-i kühen cünbiş-i tıflâneyi boş ħo

Şayd itdi Ėalimî nice âvâre-i cânı
Gel sen de uçur murġ-ı dili lâneyi boş ħo

Silâhdâr-zâde Mehmed Emin'in yaşam öyküsüne ilişkin Ali Emîrî Efendi (Millet Kütüphanesi) 795 numaralı *Tezkire-i Silâhdâr-zâde* yazmasının temellük kaydında saray gediklilerinden (*İstishabehü'l-fakîr ve muharrerehü'l-hakîr Mehmed Emîn hayrî'l-ma'rûf bi-Silâhdâr-zâde an-gedikliyân-ı dergâh-ı âlî, afâ anhu mevlâhu*) olduğu kaydı ve yine aynı eserin La'fî Ahmed Efendi bölümünde karşılaşılan "Fakîrün mâbeyn odama didüğü târihdür" ibaresi ile birlikte (*La'liyâ yazdı bu cây-ı pâke târîh bi-mesîl/Hücre-i mâ-beyn-i sarâyında beyt-i bâ-adil*) düşülen tarih şu an için ulaşılabilen en önemli bilgilerdir.¹

**

Tezkiresi-i Silâhdâr-zâde'nin eleştirel metnini yayıma hazırlamamı önerip yazma nüshalarını verme lütfunda bulunan Hocam Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoy' a, bütün metni baştan sona büyük bir titizlik ve incelelikle kontrol ederek önemli katkılarda bulunan Arş. Gör. Büşra Çelik'e candan teşekkürlerimi sunarken sözü edilen tezkirenin Osmanlı edebiyatı araştırmaları için yararlı olmasını diliyorum.

Furkan Öztürk

¹ Silâhdâr-zâde Mehmed Emin'in biyografisine -kısa olmakla beraber- şuradan bakılabilir: "Mehmed Emin", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, c. 6, Dergâh Yay., İstanbul 1977, s. 206.

Tezkire-i Silâhdâr-zâde'nin Nüshaları

AE Ali Emîrî Efendi (Millet Kütüphanesi) No 795¹

Baş	: İreb Ahmed Efendi. Rumili kuzâtındandır. Murâd Mollâ merhûmum dâire-i aliyyelerindendi.
Son	: Reng-i sevdâ-yı hayâliyle boyandumsa bu şeb Zülfi bir silsiledür Hâtîf-i dîvânesine
Yaprak	: 74
Ölçü	: 200 x 150 mm
Satır	: 18
Yazı	: Rik'a, siyah mürekkep
Kağıt	: Venedik
Cilt	: Sırtı bez, kağıt kaplı

Diğer Notlar: İstishab (temellük) kaydında şunlar yazılıdır: "İstinsâh itdürilen kitâbun zahrındaki ibâre şöyledür. İstishabehü'l-fakîr ve muharrerehü'l-hakîr Mehmed Emîn hayrî'l-ma'rûf bi-Silâhdâr-zâde an-gedikliyân-ı dergâh-ı âlî, afâ anhu mevlâhu."

¹ *İstanbul Kitaplıkları Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğu*, Fas. 7, Biyografiye Ait Eserler, İstanbul 1947, s. 612-613.

Ü İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 02557

Baş : İşbu tezkire tarzında olan mecmûa-i nefisede muâsirîn olan şuarâ-yı nâmdârın gazelleriyle muhtasar bir terceme-i hâlleri beyân olunmuşdur: Vallâhu'l-muvaffak.

Son : Sen encümen-i yâra sezâvâr olamazsun Hâzık heves-i meclis-i cânâneyi boş ko

Yaprak : 87

Ölçü : 219 x 102 mm

Satır : 14-20

Yazı : Ta'lik, siyah mürekkep, başlıklar ve kısa biyografiler kırmızı mürekkep

Kağıt : Aharlı, mühreli

Cilt : Kapakları mavi bez kaplı, zencirekli, sırtı vişneçürüğü meşin

Diğer Notlar: Başında beş yaprak ilave var, 1b-3a fihrist

Tezkire-i Silâhdâr-zâde Nüshalarında Şairlerin Bulunduğu Varak Numaraları

Tezkire-i Silâhdâr-zâde	AE 795	Ü 2557
1 Abdî Efendi	49b	35a
2 Âbid Feyzullâh Efendi	48b	16a
3 Âkif Efendi	48b	-
4 Âkif Lütfullâh Efendi	52b	65b
5 Ârif Efendi	52a	60b
6 Ârif Süleymân Beg	50a	35b
7 Âsaf Mehmed Pâşâ	6a	52b
8 Atâ Efendi	49a	-
9 Azmî Süleymân Efendi	51a	-
10 Basîrî Halfîl Efendi	10a	50a
11 Behcet Seyyid Alî Efendi	9b	12a
12 Behcet Mustafâ Efendi	10b	73b
13 Burhân Mehmed Reşîd Efendi	12a	80b
14 Celâlî Seyyid Celâl Efendi	18a	27b
15 Dâniş Süleymân Efendi	25a	-
16 Elif Ahmed Dede	2a	7a
17 Emîn (Karabekirzâde)	3b	25b
18 Emîn Mehmed Efendi (Kethüda)	4a	38a
19 Emîn Mehmed Efendi	5a	41b
20 Enîs Efendi	9a	78b
21 Erîb Ahmed Efendi	1b	4a
22 Erşed Abdülhamîd Efendi	5b	44b
23 Es'ad Beg Efendi	2b	8b
24 Es'ad Seyyid Mehmed Efendi	6a	61a

Tezkire-i Silâhdâr-zâde	AE 795	Ü 2557
25 Eşref	2b	12b
26 Fâzıl Efendi	54a	-
27 Fehîm Mehmed Efendi	54a	8a
28 Ferrî Mehmed Efendi	55b	76b
29 Fetâ Beg	-	80a
30 Feyzullâh Efendi	54a	13a
31 Feyzî Feyzullâh Efendi (Kassâmzâde)	54b	39b
32 Gâlib Es'ad Efendi	53b	82b
33 Hâkim Seyyid Mehmed Efendi	18b	11b
34 Halîmî Pâşâ	20b	50b
35 Hâmî Ahmed Efendi	22a	84b
36 Hamîd Mehmed Efendi	20b	46b
37 Hanîf İbrâhîm Efendi	21a	60a
38 Hasîb Beg	19a	22b
39 Haşmet Efendi	-	74b
40 Hâtîf Seyyid Çelebi Efendi	74a	28b
41 Hayâlî Hâmid Efendi	24b	-
42 Hayâtî Seyyid İbrâhîm Efendi	20a	45a
43 Hayrî Seyyid Mehmed Efendi	-	37a
44 Hâzîk Seyyid Mehmed Efendi	24a	86a
45 Hıfzî Mehmed Efendi	24b	73a
46 İhsân	4a	39a
47 İhyâ	3a	19b
48 İhyâ Seyyid Yahyâ Efendi	3b	30a
49 İzzî Süleymân Efendi	-	38b
50 Kâil Mustafâ Efendi	56a	3b
51 Kânî Ebûbekir Efendi	56b	31b

Tezkire-i Silâhdâr-zâde	AE 795	Ü 2557
52 La'li Ahmed Efendi	57b	4b
53 Lebîb Efendi	58a	63b
54 Lutfî Süleymân Efendi	57b	7b
55 Mehmed Efendi	59a	-
56 Mekkî Mehmed Efendi	60a	47a
57 Muhlis Mustafâ Efendi	59b	40a
58 Münîb Seyyid Mehmed Efendi	59a	9a
59 Nâfiz Efendi	71a	70b
60 Nâil Abdurrahîm Efendi	60b	6a
61 Nâşid İbrâhîm Beg	62b	53a
62 Nedîm İbrâhîm Efendi	61a	24b
63 Nesîb Efendi	62a	40b
64 Neş'et Süleymân Ağa	61b	33b
65 Nihâlî Mehmed Efendi	66b	56a
66 Ni'met Efendi	71b	71a
67 Niyâzî Seyyid Ahmed Efendi	60b	16b
68 Nûrî Efendi	72a	79b
69 Nusret Efendi	72b	81b
70 Nüzhet Ömer Efendi	70b	64b
71 Pertev Efendi	12b	82a
72 Rahmî Abdurrahîm Efendi	30a	15b
73 Râif İsmâil Pâşâ	36a	51a
74 Râkım Mehmed Pâşâ	34a	51b
75 Râmiz Ahmed Beg	28a	21b
76 Râmiz Seyyid Mehmed Efendi	29a	10a
77 Râsih Efendi	34b	72a
78 Râsih Mustafâ Efendi	28b	5b

Tezkire-i Silâhdâr-zâde		AE 795	Ü 2557
79	Râsim Feyzullâh Efendi	29b	13b
80	Râşih Seyyid Mehmed Saîd Efendi	31a	26a
81	Râtib Ahmed Pâşâ	-	52a
82	Ref'î Efendi	32a	28a
83	Re'fet Abdurrahmân Efendi	30b	25a
84	Re'fet Ahmed Beg	35a	72b
85	Re'fet Mehmet Efendi	32b	44a
86	Refî' Mehmed Efendi	33b	49a
87	Remzî Ahmed Efendi	31b	27a
88	Resîm Hüseyin Efendi	33a	45b
89	Resmî Ahmed Efendi	31b	26b
90	Resmî Ahmed Efendi (Giridi)	32a	34b
91	Reşid Mustafâ Efendi	35b	74a
92	Rüşdî Alî Efendi	28b	9b
93	Sa'deddîn Süleymân Efendi	38a	21a
94	Sabîh Ahmed Efendi	45a	11a
95	Sâdık Mehmed Efendi	45a	14a
96	Safder Efendi	46a	33a
97	Sâhib Efendi	38a	-
98	Saîd Mehmed Efendi	39a	15a
99	Salâhî Abdî Efendi	45b	23a
100	Sâlik Efendi	40a	62b
101	Selîm Mehmed Nakî Efendi	39a	69b
102	Servet Osmân Efendi	16a	59a
103	Seyyid Mehmed Efendi	38a	81a
104	Siddîk Yahyâ Efendi	44b	5a
105	Süleymân Efendi	-	36b

Tezkire-i Silâhdâr-zâde		AE 795	Ü 2557
106	Şâkir Ahmed Beg	41b	41a
107	Şefkat Alî Efendi	40b	2b
108	Şermî Mehmed Emîn Efendi	41b	14b
109	Şevkî Mehmed Efendi	40b	-
110	Şeyhî Efendi	41a	10b
111	Şükri Efendi	42a	42a
112	Tâhir Efendi	47a	-
113	Tevfik Mustafâ Aga	15b	77a
114	Tevfik Seyyid Yahyâ Efendi	13b	47b
115	Tıflî Ahmed Efendi	47a	63a
116	Tıflî Efendi	47b	77b
117	Vârid Efendi	73b	78a
118	Vehbî Efendi (Ürgüplü)	73a	70a
119	Vehbî Efendi (Sünbülzâde)	72b	43a
120	Zâhir Seyyid Ahmed Efendi	48a	34a
121	Zekâî Mustafâ Efendi	27b	79a
122	Zihnî Efendi	25b	6b
123	Zihnî Efendi (Yanyevî)	26b	23b
124	Zihnî Efendi	26a	3a
125	Zihnî Seyyid Mehmed Saîd Efendi	27a	75b
126	Ziver Ahmed Efendi	37b	22a
127	Ziyâyî İsmâil Beg	46b	46a

Açıklamalar

1. *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*'nin eleştirel metni yayıma hazırlanırken transkripsiyon (çeviriyazı) alfabesi kullanılmıştır.

2. Söz konusu eleştirel metinde, Osmanlı Türkçesine Arapça ve Farsçadan geçen alıntı kelimelerin günlük konuşma dilindeki söylenişleri (vulgarize / halkılaştırma) tercih edilmeyip asli biçimlerinin kullanımı yoluna gidilmiştir.

āfitāb **āftāb** آفتاب
vaqit **vaqt** وقت

3. Farsça kurallı birleşik sıfatlarda sıfatfiil anlamını veren, Farsça birleşik isim ve sıfat (*vasf-i terkîbî*) oluşturan Farsçanın geniş zaman / emir biçimlerinin başına - (kısa çizgi) işareti konmuştur.

hük-m-fermâ حکم فرما
cihân-ârâ جهان آرا

4. Farsça ve Arapça kelimelerin sonuna getirilen Farsça yapım ekleri kelimeye bitişik yazılmıştır. Bu konuda özellikle İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesinde izlediği ilkeler ve Mertol Tulum'un *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü* adlı lügatını hazırlarken benimsediği yöntemler esas alınmıştır.¹

¹ İsmail Ünver, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, Ankara 1993, s. 51-89; Mertol Tulum, *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul 2013, s. ix-xix.

5. Farsça ve Arapça önekler eklendikleri kelimedenden - (kısa çizgi) ile ayrılmıştır.

6. Arapça asıllarında çift y **ی** konsonantı taşıyan kelimeler ile Arapça yapma (ca'lı / mec'ül; uydurma) masdar eklerindeki çift y konsonantları korunmuştur.

emniyet **emniyyet** امنیت
hediye **hediyeye** هدیه

7. Farsça isim ve sıfat tamlamalarında *muzâf* ve *mevsûftan* (*izafet* terkinin ilk öğeleri) sonra kalınlık incelik uyumu göz önünde bulundurulmuş, *bağlam öbeklerini* oluşturan *atıf vavları* da kalınlık-incelik uyumu dikkate alınarak "u, ü / vü" biçimlerinden birine uydurulmuştur.

Ğâbe kavsey-n-i melâhat şeh-per-i Cibrîl-i hüsn
Muşşaf-ı hüsn **ü** bahâya rahe yâ ebrû midur

Lezîz **ü** âbdâr ayvâ **vü** şeftâlûsi de ammâ
Turuncında bu bâğuñ şekerâsâ bir hâlâvet var

8. Yazma metinlerdeki takdim-tehirler aparatıda gösterilmiştir.

9. *Tezkire-i Silâhdâr-zâde* içindeki şiirlerde *imale*, *zihaf*, *med* ve *ulamalar* göz önünde bulundurulmuş, *imale*ler italik, *zihaf*lar ise kısa hece olarak gösterilmiştir.

Ğılımış hağ-ı nev âyine-i hüsnî şikeste
Pek düşme gönül üstüne yârûñ kederi var

10. Metinde vezin bozukluğu ve silikliklerden dolayı okunamayan yerler soru işareti ? ile belirtilmiştir.

Çeviriyazı Alfabeti

ء	د	د	د	ع	ع
آ	ā	ذ	z	غ	ğ
ا	a, e, ı, i, u, ü, ā	ر	r	ف	f
ب	b	ز	z	ق	k
پ	p	ژ	j	ك	g, k, ñ
ت	t	س	s	ل	l
ث	s	ش	ş	م	m
ج	c	ص	s	ن	n
چ	ç	ض	d, z	و	v, o, ö, u, ü, ū
ح	h	ط	t	ه	h, e
خ	h	ظ	z	ی	y, ı, i, ī

Silâhdâr-zâde
Mehmed Emîn

**TEZKİRE-İ
SİLÂHDÂR-ZÂDE**

[AE 1b; Ü 4a]

ERİB AĖMED EFENDİ

Rumili kuzâtındandır. Murād Monlā Efendi merhūmuñ dā'ire-i 'āliyyelerinde idi. Sene 1194.

Gazel

Mef'ūlü Fā'ilätü Mefā'lü Fā'ilün

Şorma ğubār-ı hātır-ı endühkārımı
Gör cūş-ı fitne-i haţ-ı ruhsār-ı yārımı

Bir bülbül-i ne-dīde ğül-i nāle-ülfetüm
FarĖ eylemem hażān ile vaĖt-i bahārımı

'Ömri şümār-ı yek-nigeh-i rüyuñ eyledüm
Şaymam firākuñ ile geÇen rüzġarımı

Şayd itdi dām-ı turre-i āhū-yı şiri 'aşĖ
İtdi şikār bu dil-i āhū-şikārımı

Dizin

Kişi Adları Dizini

Âbid Feyzullâh Efendi 154	Celâlî Seyyid Celâl Efendi 53
Abdî Efendi (Subhîzâde) 157	Çeşmîzâde (Reşîd Mustafâ Efendi) 116
Abdülhamîd Han 219	Dâniş Süleymân Efendi 78
Âkîf Efendi 154	Dâvûd İsmâîl Efendîzâde (Şükrî Efendi) 137
Âkîf Lütfullâh Efendi 169	Defterdâr Avnî 136
Ârif Efendi 167	Dervîş Âgâh 64
Ârif Süleymân Bey 159	Dülgerzâde Rızâ Efendi 244
Âsaf Mehmed Paşa 17	Elîf Ahmed Dede 4
Aşîr Efendi (Anadolu kazas-keri) 249	Emîn 8
Atâ Efendi (Yenişehirli Seyyid Atâ) 156	Emîn Mehmed Efendi 11
Atçeken Ağasîzâde (Re'fet Abdurrahmân Efendi) 95	Emîn Mehmed Efendi (Kâtib Şükrî'nin biraderi) 14
Azîz (İhsân Efendi'nin mah-lası) 12	Enis Efendi Bandırmalîzâde 26
Azmî Süleymân Efendi 165	Erîb Ahmed Efendi 3
Basîrî Halîl Efendi 29	Erşed Abdülhamîd Efendi 16
Behcet es-Seyyid Alî Efendi 27	Erzurumî Hâzık (Hâzık Seyyid Mehmed Efendi) 75
Behcet Mustafâ Efendi 31	Es'ad (Gâlib Es'ad Efendi'nin mahlası) 179
Burhân Mehmed Reşîd Efendi 35	Es'ad Bey 6

Es'ad Seyyid Mehmed Efendi 18	Hasekîzâde (Sâdık Mehmed Efendi) 146
Esîrîzâde İsmâîl Efendi (Ref'î Efendi'nin babası) 99	Hasîb Bey (Çorumî-zâde) 56
Eşref 7	Hâtîf Seyyid Çelebi Efendi 253
Fârig (Fehîm Mehmed Efendi'nin mahlası) 189	Hayâlî (Hüseyyin Hamit Efendi'nin mahlası) 77
Fâzıl Efendi (Tâhir Ömerzâde) 189	Hayâlî Hâmid Efendi (Hüseyyin Hamit Efendi) 77
Fehîm Mehmed Efendi 189	Hayâtî Seyyid İbrâhîm Efendi (Kör Muallim Hayâtî) 59
Ferrî Mehmed Efendi 194	Hayrî Efendi 123
Feyzî Feyzullâh Efendi (Kassâmzâde) 192	Hâzık Seyyid Mehmed Efendi 75
Feyzî Feyzullâh Efendi (Küçük Kadîzâde) 190	Hıfzî Mehmed Efendi 76
Feyzullâh Efendi 188	İbrâhîm Efendi (Es'ad Bey'in babası) 6
Gâlib (Gâlib Es'ad Efendi'nin mahlası) 179	İhsân 12
Gâlib Es'ad Efendi 179	İhyâ 8
Giridî Ahmed Efendi (Resmî Ahmed Efendi) 100	İhyâ Seyyid Yahyâ Efendi 9
Hacı Bekir Paşa 200	İki Bayraklızâde (Nesîb Efendi) 217
Hakîm Seyyid Mehmed Efendi 54	İlmî 214
Hakîmzâde Alî Paşazâde (Ziyâyî İsmâîl Bey'in babası) 149	Kadîzâde Mustafâ Ağa 4
Halîmî Paşa 61	Kâil Mustafâ Efendi 196
Hâmî Ahmed Efendi 64	Kânî Ebû Bekir Efendi 200
Hamîd Mehmed Efendi (Neylî-zâde) 60	Kânî Efendi 148
Hamdî 209	Kanlıcaklı Şeyh Atâ 56
Hanîf (Servet Osmân Efendi'nin mahlası) 46	Kara Bekîrîzâde Osmân Efendi 8
Hanîf İbrâhîm Efendi 62	Karaferyeli Lanbezâde Rüşdî Efendi 133
	Karaferyeli Sarı Râmîz (Râmîz Seyyid Mehmed Efendi) 89
	Kassâmzâde (Feyzî Feyzullâh Efendi) 192

Kâtib Şükrî (Keçe nâzırı) 14
Kâtibzâde Efendi (Refî' Mehmed Efendi) 104
Kezûbî (Şeyhülislâm Mehmed Efendi/Nâfîz Efendi) 246
Kiblelizâde Mahmûd Bey (Re'fet Ahmed Bey'in babası) 115
Kıbrısî Mehmed Musîb Efendi (Mehmet Efendi) 207
Kilisî Hüseyin Resîm Efendi (Resîm Hüseyin Efendi) 102
Köprülü-zâde Abdullâh Paşa 64
Kurd Paşa 82
Küçük Kadızâde (Feyzî Feyzullâh Efendi) 190
La'li Ahmed Efendi 203
Lebîb Efendi (Lebîb Abdülgafûr Efendi) 206
Lutfî Süleymân Efendi 204
Mehmet Efendi (Kıbrısî Mehmed Musîb Efendi) 207
Mekkî Mehmed Efendi 211
Melek Mehmed Paşa 132
Midillili Osmân Efendizâde (Şefkat Ali Efendi) 132
Monlâ Efendi Çelebizâde 7
Muhlis Mustafâ Efendi 209
Murâd Monlâ Efendi 3
Mustafâ Paşa (Bosna valisi) 12
Mustafâ Paşa (Sadrazam) 79
Mülâzım Re'fet Efendi 16
Müneccim Paşa 144
Münîb Seyyid Mehmed Efendi 208
Müstakîmzâde (Sa'deddîn Süleymân Efendi) 122
Nâfîz Efendi (Şeyhülislâm İmâm Mehmed Efendi/Kezûbî) 246
Nâil Abdürrahîm Efendi 211
Nasûhizâde Fazlullâh Efendi 85, 188
Nedîm İbrâhîm Efendi (Üsküdarî Nedîm) 214
Nesîb Efendi (İki Bayraklızâde) 217
Nâşid İbrâhîm Bey 218
Neş'et Efendi 12, 153, 212
Neş'et Süleymân Ağa 215
Nihâlî Mehmed Efendi 231, 243
Ni'met Efendi 247
Niyâzî Seyyid Ahmed Efendi 212
Nûrî Efendi 249
Nusret Efendi 250
Nüzhet Ömer Efendi 244
Ömer Paşa (Bağdat valisi) 18
Pertev Efendi 37
Râgıb Paşa (Urfâ valisi) 29, 79, 243
Rahmî Abdürrahîm Efendi (Tatar Rahmî) 93
Râif İsmâil Paşa 118
Râkım Mehmed Paşa 112
Râmî Çelebi 166
Râmiz Ahmed Bey 86

Râmiz Seyyid Mehmed Efendi (Karaferiyeli Sarı Râmiz) 89
Râsih Efendi (Rumeli Hisar Ağası) 114
Râsih Mustafâ Efendi 87
Râsim Feyzullâh Efendi 91
Râşih Seyyid Mehmed Saîd Efendi (Vânizâde) 97
Râtib Ahmed Paşa 17, 218
Re'fet Abdürrahmân Efendi (Atçeken Ağasızâde) 95
Re'fet Ahmed Bey 115
Re'fet Mehmed Efendi (Vâsık Efendizâde) 101
Refî'i Efendi 99
Refî' Mehmed Efendi (Kâtibzâde Efendi) 104
Remzî Ahmed Efendi 99
Resîm Hüseyin Efendi (Kilisî Hüseyin Resîm Efendi) 102
Resmî Ahmed Efendi 98
Resmî Ahmed Efendi (Giridi Ahmed Efendi) 100
Reşîd Mustafâ Efendi (Çeşmizâde) 116
Rezmî 13
Rüşdî Ali Efendi (Alanyalızâde) 88
Sa'deddîn Süleymân Efendi (Müstakîmzâde) 122
Sabîb Ahmed Efendi 144
Sâdık Mehmed Efendi (Hasekizâde) 146
Safder Efendi 148
Sâhib Efendi (Sâhib Muhlis Pîrizâde Osmân Mollâ Efendi) 121
Saîd Mehmed Efendi (Kâtibzâde) 125
Salâhî Abdî Efendi 147
Sâlik Efendi 128
Sâlim Kâdî 57
Sânî (Seyyid Mehmed Efendi'nin mahlası) 123
Selîm Mehmed Nakî Efendi 126
Seyyid (Seyyid Mehmed Efendi'nin mahlası) 123
Seyyid Abdullâh Neşâfî 18
Seyyid Ali Behçet Efendi 18, 29
Seyyid Mehmed Efendi 123
Servet (Servet Osmân Efendi'nin mahlası) 46
Servet Osmân Efendi 46
Siddîk (Siddîk Yahyâ Efendi'nin mahlası) 144
Siddîk Yahyâ Efendi 144
Silâhdâr Mehmed Paşa 12
Subhizâde (Abdî Efendi) 157
Sultân Ahmed 7
Sultân Ahmed (şehzade) 157
Sultân Mehmed (şehzade) 157, 209
Sultân Mustafâ Hân-ı Sâlis 218, 246
Şa'bânzâde (Râsim Feyzullâh Efendi'nin babası) 91
Şâkir Ahmed Bey 136

Şefkat Alî Efendi (Midillili
Osmân Efendizâde) 132
Şehzâde Sultân Ahmed 7, 157
Şehzâde Sultân Mehmed 157,
209
Şerîf (Siddîk Yahyâ Efendi'nin
mahlası) 144
Şermî Mehmed Emîn Efendi
135
Şevkî Seyyid Mehmed Efendi
131
Şeyh Cemâlî 147
Şeyhî Efendi 133
Şeyhülislâm İbrâhîm Efendi 101
Şeyhülislâm İbrâhîm Beyzâde
Mustafâ Bey 135
Şükrî Efendi (Dâvûd İsmâil
Efendizâde) 137
Tâhir Ağa 147
Tâhir Efendi 154
Tâhir Efendi (Halifezâde) 150
Tâhir Ömerzâde (Fâzıl Efendi)
189
Tatar Rahmî (Rahmî
Abdurrahîm Efendi) 93
Tevfik Mustafâ Ağa 45
Tevfik Seyyid Yahyâ Efendi 38
Tıflî Ahmed Efendi 151
Tıflî Efendi (Galatalı) 152, 253
Tokadî Emîn Efendi 122
Üsküdârî Nedîm (Nedîm
İbrâhîm Efendi) 214
Vânîzâde (Râşih Seyyid Meh-
med Saîd Efendi) 97
Vârid Efendi 253
Vâsık Efendizâde (Re'fet Meh-
med Efendi) 101
Vehbî Efendi (Sünbülzâde) 251
Vehbî Efendi (Ürgüplü İsâzâde)
252
Yenişehirli Seyyid Atâ (Atâ
Efendi) 156
Yıldız Abdullah Efendi 53
Yûsuf Nâbî Efendi 231
Zekâî Mustafâ Efendi 85
Zend Kerîm Han 251
Zihnî (Hüdâverdi) 82
Zihnî Efendi 79
Zihnî Efendi (Devriye mol-
lası) 81
Zihnî Seyyid Mehmed Saîd
Efendi 83
Zihnî-i Keşâmî 194
Ziver Ahmed Efendi 121
Ziyâyî İsmâil Bey 149

Yer Adları Dizini

Akşehir 189
Âmid 64
Arab Camii 9
Belgrat 17
Boğdan 151
Bosna 81
Cidde 112
Darbhâne-i Âmire 14, 137
Diyarbakir 206
Edirne 89, 102, 154
Eflak 151
Enderûn-ı Hümâyûn 45, 136,
208, 218
Ergili 99
Erzurum 75, 81
Ezdin 169
Galata 9
Galata Gümrüğü 144
Haleb 102, 128
Hayrabolu 56
Hüsrev Paşa Camii 144
İsakça 159
İstanbul 144, 163, 194, 196
İstife 207
Karaferye 88, 207
Kayseri 252
Kerküt 151
Keşan 83
Kethüdâ Kalemî 151
Kilis 196
Konya 87
Midilli 125
Musul 27, 29
Nevşehir 209
Osmaniye Camii Kitâbhânesi 250
Ruscuk 92
Sivrihisar 131
Sofya 154
Tatarpazarı 194
Tekirdağ 135
Tokad 200
Yanya 82

TEZKİRE-İ SİLÂHDÂR-ZÂDE

Silâhdâr-zâde
Mehmed Emîn

Yaşamına ilişkin Ali Emîrî Efendi (Millet Kütüphanesi) 795 numaralı *Tezkire-i Silâhdâr-zâde* yazmasının temellük kaydında saray gediklilerinden olduğu kaydı ve yine aynı eserde La'îf Ahmed Efendi'nin yazarın mabeyn odasına düştüğü tarih şu an için hakkında ulaşılabilen en önemli bilgilerdir.

Şair tezkireleri İslam ve Osmanlı biyografya geleneği içinde oldukça önemli bir yer tutar. Günümüze değin Türkçe şair biyografileri üzerine oldukça verimli ve değerli çalışmalar yapılmış, eleştirel edisyonlar yayımlanmış ve bu metinlerden yola çıkılarak nitelikli çalışmalar üretilmiştir. Türk Edebiyatının ilk tezkiresi Ali Şir Nevâî'nin *Mecâlisü'n-Neftâis* (1491) ve Anadolu sahasının ilk tezkiresi Sehit Bey'in *Heşt Behişt* (1538) adlı tezkirelerinden başlayarak on dokuzuncu yüzyılda Fatin'in *Hâtimetü'l-Eş'âr*'ına (1853) değin Osmanlı edebiyatında yazılan tezkireler arasında antoloji tipi tezkireler de önemli bir yere sahiptir. Eleştirel basımını hazırladığımız Silâhdâr-zâde Mehmed Emîn'in *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*'si (1790) sözü edilen antolojik tezkirelerin bu yüzyıldaki örneklerinden biridir. Antolojik tezkire geleneği, on dokuzuncu yüzyılda Şefkat'in *Tezkire-i Şuarâ*'sı (1814) ile sona ermiş ve başka takipçi bulamamıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 95 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN: 978-605-4635-13-9

9

786054 635139